

Connectieven, tekstbegrip en taalvaardigheid.

De impact van causale connectieven op tekstbegrip door Franstalige leerders van het Nederlands

Julien PERREZ & Liesbeth DEGAND
Université catholique de Louvain (UCL)
Unité de Linguistique théorique et appliquée des Langues germaniques (LIGE)

Résumé

Cette étude rapporte les résultats d'une enquête visant à mesurer l'impact des connecteurs causaux sur la compréhension de textes informatifs par des apprenants francophones du néerlandais. A ce jour, les études menées sur le sujet ont livré des résultats assez contradictoires. En effet, même si les linguistes du discours soulignent l'apport bénéfique des connecteurs causaux à la lecture de textes, les opinions divergent quand il s'agit de déterminer leur impact sur la compréhension de ces mêmes textes. Ainsi, pour certains, les connecteurs causaux améliorent la compréhension (DEGAND & SANDERS, 2002), tandis que pour d'autres ils l'entravent (MILLIS, GRAESSER & HABERLANDT, 1993), et que pour d'autres encore ils n'affectent la compréhension de textes ni en bien ni en mal (SANDERS & NOORDMAN, 2000). Dans cette optique, cette étude tend d'une part à déterminer le rôle exact que ces expressions jouent sur la compréhension de textes et d'autre part à examiner la relation entre l'impact de ces connecteurs causaux et le niveau de connaissance linguistique des apprenants dans leur langue seconde. Pour ce faire, des étudiants francophones de différents niveaux d'étude ont d  lire des textes informatifs manipulés quant à la présence de connecteurs causaux et répondre à des questions de compréhension se rapportant à ces textes, parmi lesquelles la moitié portait sur des fragments introduits par un connecteur causal. Les résultats montrent que les connecteurs causaux affectent positivement la compréhension de fragments textuels au niveau local à partir d'un niveau de connaissance comparable à la deuxième candidature en langues et littératures germaniques.

1. Inleiding

In deze bijdrage wordt verslag gegeven over een experiment waarin de impact van causale connectieven op het begrip van informatieve teksten door Franstalige leerders van het Nederlands werd gemeten. Dit experiment sluit aan bij een onderzoeksproject waarin causale, contrastieve en metadiscursieve connectieven en tweede-taalverwerving worden bestudeerd. De nadruk wordt vooral op twee aspecten van de studie van connectieven gelegd, namelijk hun impact op tekstbegrip en hun gebruik in tekstproductie door Franstalige leerders van het Nederlands. Er wordt ervan uitgegaan dat connectieven talige uitdrukkingen zijn die een verband leggen tussen tekstsegmenten, of met andere woorden coherentierelaties expliciet maken (SANDERS, SPOOREN & NOORDMAN, 1992). Zo duidt *aangezien* in het onderstaande voorbeeld aan dat beide tekstsegmenten door een gevolg-oorzaak relatie met elkaar verbonden zijn. Zulke coherentierelaties, d.i. semantische relaties die tekstsegmenten met elkaar verbinden, worden in de literatuur als eenheden beschouwd die bijdragen tot het leggen van coherentie in tekst (PANDER MAAT, 2002; SANDERS e.a., 1992). In dit opzicht kunnen we veronderstellen dat markeerders die coherentierelaties expliciet maken, zoals connectieven, de lezer een coherente mentale representatie van de tekst die hij leest helpen bouwen en zo de lezer de tekst helpen begrijpen (DEGAND & SANDERS, 2002).

- (1) Het zal echter niet simpel zijn om Amerikanen en Britten tegen hun zin weg te krijgen aangezien zij beschikken over een veto in de VN-veiligheidsraad. (*De Standaard*, 10/05/2003)

In de literatuur worden deze veronderstellingen echter slechts gedeeltelijk bevestigd. Terwijl er overeenstemming bestaat over het vergemakkelijkende effect van connectieven op het lezen van teksten (ook 'online impact' genoemd; zie SANDERS & NOORDMAN, 2000) leveren verschillende studies van de impact van connectieven op tekstbegrip (ook 'offline impact' genoemd) met name tegenstrijdige resultaten op. Terwijl sommigen de positieve werking onderstrepen die connectieven op het beantwoorden van begripsvragen uitoefenen (DEGAND E.A., 1999; DEGAND & SANDERS, 2002), beweren anderen dat de aanwezigheid van causale connectieven het beantwoorden van begripsvragen bemoeilijkt (MILLIS, GRAESSER & HABERLANDT, 1993) en vinden nog anderen dat causale connectieven geen 'offline impact' (noch positief noch negatief) hebben (SANDERS & NOORDMAN, 2000). Deze verschillende uitkomsten zijn volgens DEGAND & SANDERS (2002) te wijten aan de soms zeer verschillende methodes die worden gehanteerd in deze studies van de impact van causale connectieven. In dit onderzoek willen we daarom in de eerste plaats de aard van de impact van causale connectieven verder onderzoeken en nauwkeuriger proberen te bepalen.

In hun experiment hebben DEGAND & SANDERS (2002) de impact van causale connectieven op het begrip van informatieve teksten respectievelijk in NT1 en FT1 en in NT2 en FT2¹ onderzocht. Ze wilden oorspronkelijk naast de impact van causale connectieven ook de rol onderzoeken die de taalvaardigheid van hun proefpersonen speelde op de impact van deze connectieven op tekstbegrip. In dit verband suggereren ze dat tweede-taalleerders een minimaal niveau van taalvaardigheid moeten hebben bereikt om van de aanwezigheid van causale markeerders te kunnen profiteren. Deze hypothese kon in hun experiment echter niet voluit worden getoetst omdat de proefpersonen qua taalvaardigheid te weinig variatie vertoonden en bovendien zowel in hun eerste als in hun tweede taal voordeel bleken te trekken uit de aanwezigheid van causale connectieven om de begripsvragen te beantwoorden. In het verlengde hiervan willen we in dit onderzoek in de tweede plaats ook nagaan in hoeverre de impact van causale connectieven afhankelijk is van de taalvaardigheid van de proefpersonen in hun tweede taal.

Samenvattend heeft deze studie een dubbele doelstelling: aan de ene kant willen we bepalen in hoeverre causale connectieven bijdragen tot het begrip van informatieve teksten en aan de andere kant willen we nagaan of deze bijdrage varieert met het taalvaardigheidsniveau van de proefpersonen. Onze hypothese is dat causale connectieven slechts een positieve werking op tekstbegrip uitoefenen als de studenten een minimaal niveau van taalvaardigheid in hun tweede taal hebben bereikt. Het idee is dat studenten met een lager taalvaardigheidsniveau niet van de aanwezigheid van connectieven profiteren als ze de tekst lezen omdat ze algemene verwerkingsproblemen vertonen en dus moeite hebben om de

---

¹ De proefpersonen die aan hun experiment hebben deelgenomen bestonden uit twee groepen studenten : een groep Nederlandstaligen die Frans leerden en een groep Franstaligen die Nederlands leerden.

tekst in zijn geheel te ontcijferen. Ze worden te veel door semantische en syntactische eigenaardigheden van de tekst geblokkeerd om op de structuur ervan te kunnen letten (DEGAND & SANDERS, 2002; GEVA, 1992). Studenten met een hoger taalvaardigheidsniveau daarentegen beschikken over de nodige semantische en syntactische kennis om aandacht te kunnen schenken aan de structuur van de tekst. Ze zullen bijgevolg meer van de aanwezigheid van connectieven kunnen profiteren om de tekst te verwerken en om er een coherente mentale representatie van op te bouwen. Dit zou dan moeten leiden tot een grondiger begrip van de tekst. De vraag vanaf welk niveau van taalvaardigheid causale connectieven een positief effect hebben, zullen we aan de hand van de resultaten van het experiment proberen te beantwoorden.

2. Methode

2.1. Proefpersonen

Om de relatie tussen de impact van connectieven en het taalvaardigheidsniveau te kunnen meten zijn proefpersonen van vier verschillende leerjaren bij het experiment betrokken. In totaal werden 77 studenten ondervraagd onder wie respectievelijk 27 leerlingen uit het zesde jaar middelbaar onderwijs, die zes jaar lang vier uur Nederlands per week hebben gevolgd, 18 studenten uit de eerste kandidatuur Germaanse talen, 17 uit de tweede kandidatuur en 15 uit de licenties². De leerlingen hebben in het kader van hun college Nederlands vrijwillig deelgenomen aan het experiment. Ze kregen een forfaitaire vergoeding van 10€. De proefpersonen werden per klas ondervraagd.

2.2. Experimenteel materiaal

De proefpersonen kregen zes informatieve teksten van populair-wetenschappelijke aard te lezen. Deze teksten omvatten onderwerpen zoals axolotls, gifslangen, meteoren, webdokers, spijkerbroeken en het Meervoudig Persoonlijkheden Syndroom. De teksten bevatten gemiddeld 248 woorden (min.238 / max. 255) en vertonen drie verschillende moeilijkheidsgraden: twee teksten werden respectievelijk makkelijk, gemiddeld en moeilijk geacht. De moeilijkheidsgraad van elke tekst werd op basis van vier verschillende factoren vastgesteld, namelijk de coëfficiënt van Flesch, de zincomplexiteit (zinlengte, passieve wendingen,...), de lexicale complexiteit (woordlengte,...) en het percentage woorden die in het Basiswoordenboek Nederlands zijn opgenomen.³

Van elke tekst werden twee versies geschreven: een connectiefversie en een impliciete versie. Teksten in de connectiefversie omvatten twee causale fragmenten die expliciet worden gemaakt door

---

² Studenten uit de eerste en tweede licentie zijn om kwantitatieve redenen samen gerekend.

³ De coëfficiënt van Flesch en de zin- en lexicale complexiteit zijn door Microsoft Word automatisch berekend; het percentage woorden uit Basiswoordenboek Nederlands is apart berekend (en we bedanken dr. Yves Bestgen (UCL, Louvain-la-Neuve) daar hartelijk voor).

de aanwezigheid van een connectief terwijl dezelfde causale connectieven zijn weggelaten in de impliciete tekstversies (zie bijlagen). De zes teksten werden in vier verschillende boekjes verenigd, waarin de verschillende tekstversies en moeilijkheidsgraden werden uitgebalanceerd en in verschillende volgordes werden gezet. Hierbij moet worden opgemerkt dat zowel voorwaartse (*daarom, dus*) als achterwaartse causale connectieven (*omdat, want, doordat*) zijn gemanipuleerd.

Over elke tekst werden vier open vragen gesteld waaronder twee betrekking hadden op de gemanipuleerde causale fragmenten en twee op andere tekstdelen. Tussen het lezen van de teksten en het beantwoorden van de vragen moesten de studenten een paar algemene kennisvragen beantwoorden. Deze afleidingstaak zorgde ervoor dat de proefpersonen niet meteen na het lezen van een tekst tot de vragen zouden overgaan, of met andere woorden dat hun korte termijn geheugen met iets anders was ingevuld dan de tekst zelf wanneer ze aan de vragen begonnen.

Samenvattend hebben we in dit experiment te maken met een gemengd experimenteel ontwerp, met de tekstconditie (connectief- vs. impliciete tekstversies), het vraagtype (gemanipuleerde vs. niet-gemanipuleerde vragen) en de tekstmoeilijkheid als ‘within’ variabelen en het leerjaar als ‘between’ variabele.

2.3. Procedure

De proefpersonen moesten in het totaal zeven teksten lezen. De eerste tekst was een proeftekst en is in de resultaten niet meegerekend. De andere zes teksten waren experimentele teksten. De studenten beschikten over 180 seconden om een tekst te lezen. Meteen na het lezen van een tekst kregen ze de culturele vragen te beantwoorden en beschikten daarvoor over 20 seconden. Na de culturele vragen kwamen de vier begripsvragen aan bod. De ondervraagden beschikten over 180 seconden om deze te beantwoorden. De tekst, de culturele vragen en de vragen over de tekst stonden elk op afzonderlijke bladzijden. Zodra een bladzijde omgeslagen was, konden de proefpersonen niet op hun schreden terugkeren. Deze afwisseling van tekst, afleidingstaak en begripsvragen is zes keer herhaald. Het experiment duurde ongeveer 45 minuten.

3. Resultaten

De verbetering van de begripsvragen is gebaseerd op het onderscheid tussen ‘textbased’ en ‘bridging inference’ vragen dat door MCNAMARA & KINTSCH (1996) is gemaakt. ‘Textbased’ vragen zijn vragen waar de vraag en het antwoord in dezelfde zin of in het zelfde tekstfragment zitten, wat betekent dat het antwoord alleen op basis van wat er in de tekst zelf kan worden achterhaald (MCNAMARA & KINTSCH 1996: 261). ‘Bridging inference’ vragen daarentegen zijn vragen waarbij de vraag en het antwoord niet in hetzelfde tekststuk zitten en waarbij de lezer ofwel verbanden tussen verschillende tekstdelen moet leggen ofwel een beroep op zijn voorkennis moet doen om het

antwoord te kunnen achterhalen (MCNAMARA & KINTSCH 1996: 261). In de verbetering werd alleen rekening gehouden met ‘textbased’ antwoorden (zie onderstreepte of vette passages in de bijlagen), d.w.z. met de informatie die in het bereik van het causale connectief stond (in het geval van connectief-tekstversies). Dit is een manier om de kans te beperken dat goede antwoorden dankzij iets anders dan de aanwezigheid van het causale connectief zelf tot stand zouden komen.

Antwoorden kregen scores van 0 tot 2 naarmate deze met de informatie in de tekst overeenkwamen. Goede en onvolledige antwoorden waren respectievelijk twee en één punt waard. Omdat er voor de tekst over webdokers, d.i. een van de twee moeilijke teksten, heel slecht werd gescoord (gemiddeld een op acht), is deze niet in de resultaten meegerekend (behalve in sectie 3.3. waar de moeilijkheidsgraad van de teksten wordt besproken).

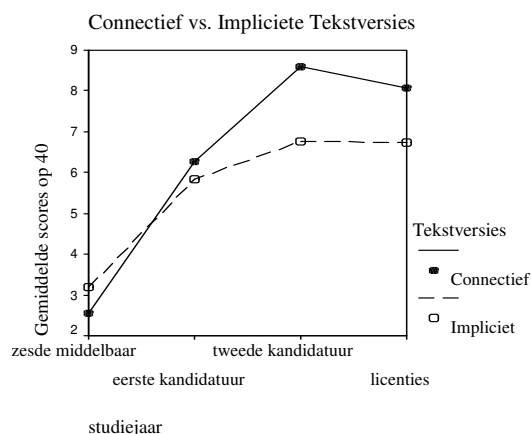
3.1. Tekstconditie

Tabel 1 vat de resultaten van de behaalde scores voor beide tekstversies per niveau samen.

Mean		
studiejaar	Connectief-tekstversies	Impliciete tekstversies
zesde middelbaar	2,5556	3,1852
eerste kandidatuur	6,2778	5,8333
tweede kandidatuur	8,5882	6,7647
licenties	8,0667	6,7333
totaal	5,8312	5,2857

Tabel 1 : Gemiddelde scores op 40 : connectief vs. impliciete tekstversies per studiejaar.

Een gemengde ANOVA is uitgevoerd met het studiejaar als ‘between’ variabele en de tekstversies als ‘within’ variabele. Er werd geen hoofdeffect van de aanwezigheid van connectieven ($F_{(1,73)} = 2,375$, $p = 0,128$) noch van de leerjaren op de aanwezigheid van connectieven ($F_{(3,73)} = 1,458$, $p = 0,233$) geobserveerd. Grafiek 1 laat echter zien dat er een positieve tendens is, namelijk dat er voor connectief-tekstversies steeds beter wordt gescoord, ook al is het niet significant, naarmate het niveau hoger wordt.

Grafiek 1 : connectief- vs. impliciete tekstversies

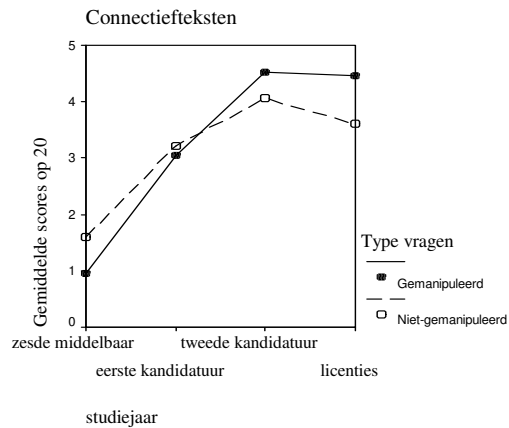
3.2. Vraagtype

In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de gemiddelde scores voor de afzonderlijke vragen per tekstversie. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen gemanipuleerde en niet-gemanipuleerde vragen. Gemanipuleerde vragen zijn vragen waarvan het antwoord, in het geval van connectief-tekstversies, door een causaal connectief wordt ingeleid (zie bijlagen). In het geval van impliciete tekstversies worden de antwoorden op de gemanipuleerde vragen niet door een causaal connectief ingeleid (zie bijlagen). Niet-gemanipuleerde vragen zijn vragen die op andere tekststukken slaan dan de causale fragmenten.

Mean				
studiejaar	Con.-tekstversies gemanip. vragen	Con.-tekstversies niet-geman. vragen	Impl. tekstversies gemanip. vragen	Impl. tekstversies niet-geman. vragen
zesde middelbaar	,9630	1,5926	1,0000	2,1852
eerste kandidatuur	3,0556	3,2222	2,6667	3,1667
tweede kandidatuur	4,5294	4,0588	3,2941	3,4706
licenties	4,4667	3,6000	3,7333	3,0000
totaal	2,9221	2,9091	2,4286	2,8571

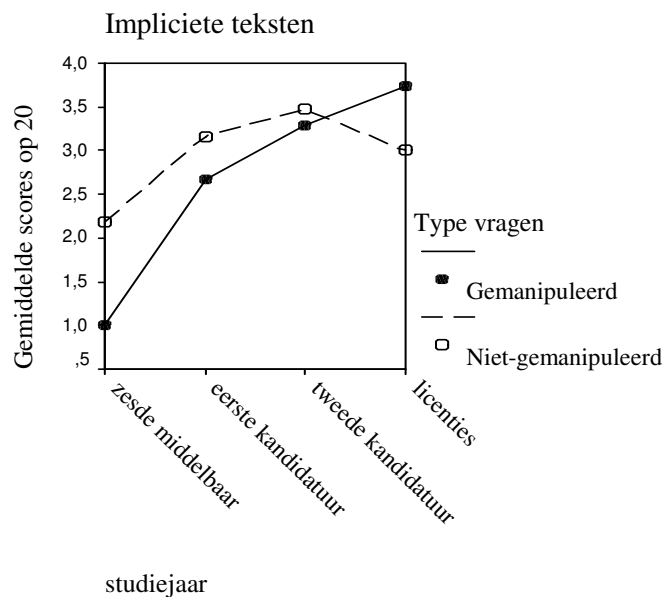
Tabel 2 : Gemiddelde scores op 20 : gemanipuleerde vs. niet-gemanipuleerde vragen in connectief- en impliciete tekstversies per studiejaar.

In verband met het vraagtype zijn verschillende ANOVA's uitgevoerd met het studiejaar als 'between' variabele en de verschillende typen vragen als 'within' variabelen. De analyse van gemanipuleerde en niet-gemanipuleerde vragen in connectief-tekstversies (zie Grafiek 2) laat zien dat er geen hoofdeffect van het type vraag is ($F_{(1,73)} = 0,432, p = 0,513$), maar wel een significant effect van het studiejaar op het type vraag ($F_{(3,73)} = 2,814, p < 0,05$). Vanaf de tweede kandidatuur worden gemanipuleerde vragen significant beter beantwoord dan niet-gemanipuleerde vragen in connectief-tekstversies.

Grafiek 2 : Gemanipuleerde vs. niet-gemanipuleerde vragen in connectief-tekstversies.

Met de verschillende vragen in impliciete tekstversies (zie Grafiek 3) is de situatie wat anders. Niet-gemanipuleerde vragen werden per niveau (behalve op het hoogste) significant beter beantwoord dan gemanipuleerde vragen ($F_{(3,73)} = 3,012, p < 0,05$), ook al is er in het algemeen geen hoofdeffect van het type vraag ($F_{(1,73)} = 1,430, p = 0,236$).

Grafiek 3 : Gemanipuleerde vs. niet-gemanipuleerde vragen in impliciete tekstversies.

Uiteindelijk wijst de analyse van gemanipuleerde vragen respectievelijk in connectief- en impliciete tekstversies op een bijna significant hoofdeffect van de tekstconditie ($F_{(1,73)} = 3,841, p = 0,054$). Deze tendens werd niet bevestigd als de impact van het studiejaar erbij werd gerekend ($F_{(3,73)} = 0,934, p = 0,429$).

3.3. Moeilijkheidsgraad

In Tabel 3 worden de resultaten vanuit de invalshoek van de moeilijkheidsgraden van de teksten gepresenteerd per niveau. Opvallend is dat er op alle niveaus beter voor de teksten die ‘gemiddeld’ werden geacht werd gescoord dan voor de teksten die gemakkelijk werden geacht.

studiejaar	makkelijke teksten	gemiddelde teksten	moeilijke teksten
zesde middelbaar	2,7037	2,7037	1,1111
eerste kandidatuur	5,2778	5,6111	2,2222
tweede	5,7059	7,4118	3,7647
licenties	5,5333	7,2000	2,8667
totaal	4,5195	5,2987	2,2987

Tabel 3 : Gemiddelde scores op 16 : moeilijkheidsgraden van de teksten per studiejaar.

Uit de analyse van deze resultaten blijkt dat het verschil tussen de verschillende moeilijkheidsgraden uiterst significant is ($F_{(2,146)} = 63,819$, $p < 0,0001$). Met andere woorden werden gemiddelde teksten significant beter beantwoord dan gemakkelijke teksten die op hun beurt significant beter werden beantwoord dan moeilijke teksten. Hiernaast is het effect van het studiejaar op de moeilijkheidsgraad van de teksten ook significant ($F_{(6,146)} = 2,843$, $p < 0,05$). Dit betekent dat hoe hoger het niveau, hoe beter de teksten beantwoord werden, ongeacht de moeilijkheidsgraad. Uiteindelijk werd geen significant effect van de moeilijkheidsgraad gevonden op de impact van connectieven (makkelijke teksten: $F_{(3,73)} = 0,171$, $p = 0,916$; gemiddelde teksten : $F_{(3,73)} = 1,738$, $p = 0,167$; moeilijke teksten: $F_{(3,73)} = 0,528$, $p = 0,665$). De impact van connectieven verschilt met andere woorden niet met de moeilijkheidsgraad van de teksten.

4. Bespreking

In het verlengde van de discussie over de impact van causale connectieven op tekstbegrip wilden we in dit experiment in de eerste plaats de aard van de bijdrage van causale connectieven bepalen aan het begrip van informatieve teksten door Franstalige leerders van het Nederlands in hun tweede taal. De resultaten laten in dit verband een genuanceerd beeld zien. Anders dan DEGAND & SANDERS (2002), die in hun experiment tot de conclusie komen dat causale connectieven, zowel in de eerste als in de tweede taal, niet alleen de lokale, d.i. het begrip van lokale causale fragmenten in de tekst, maar ook de globale coherentie, d.i. het begrip van andere tekstdelen, positief beïnvloeden, of met andere woorden dat causale connectieven een positieve impact hebben op het begrip van de tekst in het algemeen, ondersteunen onze resultaten de positieve impact van connectieven alleen op lokaal niveau, d.i. op het niveau van het begrip van de causale fragmenten die door deze connectieven expliciet worden gemaakt, vanaf een taalvaardigheidsniveau dat vergelijkbaar is met de tweede kandidatuur Germaanse Talen. Deze resultaten komen overeen met de resultaten van Roebben (2004) die in een

soortgelijk experiment de impact van causale connectieven meet op het begrip van informatieve teksten door Franstaligen in hun moedertaal. Hiernaast werd in ons experiment een niet-significante tendens geobserveerd dat vanaf hetzelfde niveau van taalvaardigheid de aanwezigheid van causale connectieven eveneens leidt tot een verbeterd tekstbegrip op globaal niveau.

De tweede hoofdlijn van het experiment bestond erin de invloed van de taalvaardigheid van de proefpersonen op de impact van connectieven te meten. Er werd van de minimale-taalvaardigheidsniveauhypothese uitgegaan, die door DEGAND & SANDERS (2002) is opgesteld en die stelt dat men slechts vanaf een bepaald niveau van taalvaardigheid van de aanwezigheid van connectieven kan profiteren. Deze hypothese wordt door de resultaten van het experiment gesteund. Zowel de analyse van de tekstconditie, met name de positieve tendens om globaal beter te scoren, als die van het vraagtype, meer bepaald van de gemanipuleerde en niet gemanipuleerde vragen in connectief-tekstversies, wijzen erop dat de proefpersonen vanaf het niveau van de tweede kandidatuur Germaanse Talen van de aanwezigheid van causale connectieven voordeel trekken om de tekst gedeeltelijk of in zijn geheel beter te begrijpen.

5. Verder werk

In tegenstelling tot wat er in dit experiment beoogd werd, stellen deze resultaten ons niet in staat om een nauwkeurige conclusie te trekken in verband met de aard van de impact van causale connectieven op tekstbegrip. Het is namelijk nog niet duidelijk of causale connectieven naast een lokale ook een globale positieve impact hebben op het begrip van teksten. Daarom zullen we in een toekomstig experiment de hier geobserveerde tendensen en behaalde resultaten proberen te bevestigen. Andere methodes die bijvoorbeeld een andere operationalisering van het begrip 'tekstbegrip' zouden kunnen inhouden, zouden hierbij kunnen worden toegepast. Uiteindelijk zal de impact van andere typen connectieven, zoals contrastieve en metadiscursieve connectieven, in toekomstige experimenten onder de loep worden genomen.

6. Bibliografie

- DEGAND, L., LEFÈVRE, N. & BESTGEN, Y. 'The impact of connectives and anaphoric expressions on expository discourse comprehension', in: *Document Design* 1, 1999, p. 39-51.
- DEGAND, L. & SANDERS, T. 'The impact of relational markers on expository text comprehension in L1 and L2', in: *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal* 15, 2002, p. 739-758.
- GEVA, E. 'The role of conjunctions in L2 text comprehension', in: *Tesol Quarterly* 26, 1992, p. 731-747.
- KLEIJN, P. DE & NIEUWBORG, E. *Basiswoordenboek Nederlands*. Leuven: Wolters, 1983.
- MCNAMARA, D.S. & KINTSCH, W. 'Learning from texts: effects of prior knowledge and text

coherence', in: *Discourse Processes* 22, 1996, p.247-288.

MILLIS, K., GRAESSER, A. & HABERLANDT, K. 'The impact of connectives on the memory for expository texts', in: *Applied Cognitive Psychology* 7, 1993, p. 317-339.

SANDERS, T. & NOORDMAN, L. 'The role of coherence relations and their linguistic markers in text processing', in: *Discourse Processes* 29, 2000, p. 37-60.

PANDER MAAT, H. *Tekstanalyse*. Bussum: Coutinho, 2002.

ROEBBEN, N. *Etude de l'impact des connecteurs de cause sur la compréhension de textes expositifs*. Proefschrift. Université catholique de Louvain, 2004.

SANDERS, T., SPOOREN, W. & NOORDMAN, L. 'Toward a taxonomy of coherence relations', in: *Discourse Processes* 15, 1992, p. 1-35.

7. Bijlagen

Passages in het vet duiden gemanipuleerde vragen aan; onderstreepte passages duiden niet-gemanipuleerde vragen aan.

Connectief-versie van de tekst “spijkerbroek”

Rechercheurs hebben een nieuwe manier gevonden om een dader te identificeren: spijkerbroeken. Richard Jackson, een wetenschapper aan het FBI-lab in Washington, onderzocht een serie bankovervallen. Bij één van die overvallen werd de dader door bewakingscamera's op film vastgelegd. Zijn gezicht was echter niet zichtbaar omdat hij een masker droeg. Zijn spijkerbroek was wel zichtbaar. Toen Jackson de beelden bekeek, zag hij lichte en donkere strepen die evenwijdig aan de naad van de broek liepen. Hij ontdekte dat de strepen veroorzaakt worden door de manier waarop de broeken in elkaar gezet zijn. Tijdens het productieproces drukken naaisters de stof onder de machine door en doordat ze dat niet altijd even snel doen, gaat de stof een beetje bobbelen. Bij het dragen slijten de bobbelen eerder dan de 'dalen' en krijg je strepen. Elke broek slijt op een unieke manier en hoe ouder de broek, hoe unieker hij wordt.

Toen de FBI na een tijdje een verdachte arresteerde en zijn huis doorzocht, namen de agenten ook kleding mee. Tussen die kleren bevond zich een spijkerbroek die op 24 punten overeen kwam met de broek op de videoband. Zo was op de spijkerbroek een ronde slijtplek zichtbaar, **DOORDAT de man altijd een blikje pruimtabak bij zich had [vraag 2].**

Tijdens de rechtszaak probeerde de verdediging nog haar gelijk te krijgen, **OMDAT alle spijkerbroeken op dezelfde manier zouden slijten [vraag 1].** De advocaten hadden 34 broeken meegenomen van hetzelfde type als de 'verdachte' broek [vraag 4]. Helaas kon de FBI ze allemaal onderscheiden van de broek van de dader, dus deze werd schuldig bevonden [vraag 3].

Impliciete versie van de tekst “spijkerbroek”

Rechercheurs hebben een nieuwe manier gevonden om een dader te identificeren: spijkerbroeken. Richard Jackson, een wetenschapper aan het FBI-lab in Washington, onderzocht een serie bankovervallen. Bij één van die overvallen werd de dader door bewakingscamera's op film vastgelegd. Zijn gezicht was echter niet zichtbaar omdat hij een masker droeg. Zijn spijkerbroek was wel zichtbaar. Toen Jackson de beelden bekeek, zag hij lichte en donkere strepen die evenwijdig aan de naad van de broek liepen. Hij ontdekte dat de strepen veroorzaakt worden door de manier waarop de broeken in elkaar gezet zijn. Tijdens het productieproces drukken naaisters de stof onder de machine door en doordat ze dat niet altijd even snel doen, gaat de stof een beetje bobbelen. Bij het dragen slijten de bobbelen eerder dan de 'dalen' en krijg je strepen. Elke broek slijt op een unieke manier en hoe ouder de broek, hoe unieker hij wordt.

Toen de FBI na een tijdje een verdachte arresteerde en zijn huis doorzocht, namen de agenten ook kleding mee. Tussen die kleren bevond zich een spijkerbroek die op 24 punten overeen kwam met de broek op de videoband. Zo was op de spijkerbroek een ronde slijtplek zichtbaar. **De man had altijd een blikje pruimtabak bij zich [vraag 2].**

Tijdens de rechtszaak probeerde de verdediging nog haar gelijk te krijgen. **Alle spijkerbroeken zouden op dezelfde manier slijten [vraag 1].** De advocaten hadden 34 broeken meegenomen van hetzelfde type als de 'verdachte' broek [vraag 4]. Helaas kon de FBI ze allemaal onderscheiden van de broek van de dader, dus deze werd schuldig bevonden [vraag 3].

Vragen over de tekst

- **1. Met welk argument probeerde de verdediging haar gelijk te krijgen ?
- **2. Waardoor werd de ronde slijtplek in de broek veroorzaakt ?
- 3. Wat was de reden waarom de dader schuldig werd bevonden ?
- 4. Hoeveel broeken hadden de advocaten meegenomen?

